

SLAAPPLAATSEN VAN KAUWEN EN ANDERE KRAAIACHTIGEN

INLEIDING

Elk dorp of stadsdeel heeft wel zijn kauwengroepen die vooral in het winterhalfjaar te zien zijn. In hoge bomen vaak rondom de kerktoren in de namiddag komen ze dan bij elkaar.

Wanneer je je d'r wat tijd voor gunt, is het bekijken van zo'n groep goed voor een interessant half uurtje. Je kunt vaak sociale rangordes onderscheiden. De paartjes bijvoorbeeld haal je er meteen uit want die wijken niet van elkaars zijde. Men zegt dat kraaiachtigen een levenslange huwelijksband hebben.

Ook wanneer ze aan komen vliegen kan je het een en ander opvallen. Soms komt een groep op zeer grote hoogte aanvliegen. Ze laten zich dan vaak dwarrelend letterlijk uit de lucht vallen, dit onder luid geroep. De Kauwen die al op de takken van de bomen gearriveerd zijn, roepen even hard terug. Wanneer iedereen geland is neemt het luide roepen af tot een keuvelend "onder-ons" niveau. Als het goed donker begint te worden vertrekken ze naar hun gezamenlijke slaappleats.

In de Collse Zegge is destijds mijn liefde voor deze zwarte vogelvrije verschoppelingen ontstaan. Ik heb daar toen een hele winter een groepje van ca. 20 Zwarte Kraaien gevolgd. Enkele ervan waren individueel te herkennen aan gedeeltelijke witte hand- en armpennen. Misschien schrijf ik er nog wel eens een verslagje van, wanneer ik m'n oude boekjes teruggevonden heb.

Eind tachtiger jaren was er in de Collse Zegge een omvangrijke slaappleats van de drie soorten. Kauwen en Roeken vlogen vanaf hun voorverzamelplaats wanneer het al goed donker was in een lange rij naar hun slaappleats toe. Je kon ze alleen

zien wanneer ze afstaken tegen het laatste licht van de allang ondergegane zon.

De Zwarte Kraaien (die zich afzonderd hielden van de Kauwen en Roeken) waren al van te voren naar hun slaappleats gevlogen. Heel stil en zonder op te vallen. Terwijl de Kauwen (de Roeken in mindere mate) nog een tijdje doorkeuvelden, was het niet te horen of te ontdekken waar de Zwarte Kraaien sliepen. Tijdens een vroeg morgenbezoek ontdekte ik dat ze apart van de Kauwen en Roeken in een elzenbosje sliepen.

VERKLARINGEN

Een duidelijke verklaring voor dit groepsgedrag is niet te geven. Gissingen zijn er echter genoeg. Bekend zijn de volgende veronderstellingen.

Er is een grotere veiligheid tegen je vijanden wanneer je met honderden bij elkaar bent. Men veronderstelt dat in de groep voedselgegevens en ervaringen aan elkaar worden uitgewisseld. En zo zijn er nog een paar verklaringen te verzamelen. Het zijn echter menselijke interpretaties van dieregedrag. Ik denk wel dat de genoemde facetten van het groepsgedrag een functie zullen hebben, maar je moet toch de nodige voorzichtigheid betrachten om een invulling te geven aan dit gedrag.

Je kunt namelijk net zo goed het tegenovergestelde beweren. Want een grote groep valt veel meer op en kan daardoor veel makkelijker vijanden aantrekken. Deze predatoren kunnen de zwakkeren, die aan de buitenkant zitten dan als voedsel uitkiezen. En wanneer een aantal Kauwen overdag een goede voedselmogelijkheid hebben ontdekt, zijn ze erg onverstandig als ze doorvertellen waar die plaats is. Want altruïsme komt in de natuur niet voor.

ACTIE

Toch intrigeert mij zo'n kauwen-groep en ik kan "urenlang" geboeid naar ze kijken. Waar komen ze vandaan? Waar gaan ze naar toe? Bestaat zo'n wintergroep uit hoofdzakelijk wintergasten vermengd met onze broedvogels? Vragen die moeilijk zijn te beantwoorden, vooral wanneer je overdag ook nog moet werken. Daarom maar eens de hulp van anderen inroepen!

Er is weinig overzicht en inzicht omtrent de slaappleatsen elders in de Kempen. Omdat meerdere waarnemers meer zien dan één individu, heb ik het onderzoek naar kraaienslaappleatsen gelanceerd in het najaar van 1992, met de volgende vragen:

- Hoeveel slaappleatsen van kraaiachtigen zijn er in de Kempen.
- Hoeveel exemplaren maken gebruik van elke slaappleat.
- Uit welke richtingen komen ze naar hun voorverzamelplaats vliegen.

Deze vragen werden ook aan vogelaars buiten de VWG voorgelegd en hen werd gevraagd of ze mee wilden doen.

REACTIES:

Uit het zeer geringe aantal gegevens dat bij mij binnen is gekomen, moet ik concluderen dat dit onderzoek de meeste mensen niet heeft aangesproken. Vermeldenswaardig is wel dat Jan-Erik Kikkert in de afgelopen winter een eigengemaakt verslag toegestuurd heeft dat over de slaaptrek van kraaiachtigen boven Geldrop ging. Van de overige reacties is geen verslag te schrijven over de verspreiding van kraaienslaappleatsen in de Kempen.

De slaappleat bij Heesterakker

Toch zeer interessant was de ontdekking door Guus Nas van een slaappleat langs de Dommel tussen Eindhoven en Nederwetten. Guus belde me op met de mededeling dat het aantal exemplaren van deze slaappleat niet te tellen was. Deze

slaappleat bij Heesterakker, atlasblok 51.35.24, wil ik er daarom even uitlichten.

Het leek erop dat deze slaappleat alle kraaiachtigen in de wijde omgeving naar zich toe zoog. De slaappleat op de Collse Zegge bleek nu een schim te zijn van wat het enkele jaren terug geweest was. (62 Zwarte Kraaien, 80 Kauwen, gegevens: Jan-Erik Kikkert). De slaappleat op Ekkersweijer was gedecimeerd (ca. 75 Zwarte Kraaien, ca. 65 Kauwen, gegevens: Gerrit Vink). Opmerkelijk was dat alle Roeken op deze slaappleatsen toen verdwenen waren. Een vraag kan nu zijn of de aanwezige Zwarte Kraaien en Kauwen in deze gebieden territoriumhouders zijn.

Op de namiddag van 24 januari 1993 spraken Guus, Gerrit, Kees Hendriks en ik af om de slaappleat van Heesterakker op strategische plaatsen in te sluiten en dan proberen te tellen hoeveel exemplaren er waren. Vanaf mijn kant waren 2 plaatsen te zien die dienst deden als voorverzamelplaats. Ze werden door Kauwen en Roeken gebruikt. Richting Nederwetten zat een voorverzamelplaats van Zwarte Kraaien en verderop richting Son hoorde ik Kauwen en Roeken.

Ook hier vlogen de Zwarte Kraaien als eerste naar hun slaappleatsen. Weer onopvallend en zonder tamtam. Ik telde er 86. Ze installeerden zich verspreid in het populierenbos.

Toen het bijna donker was zwol het kauwegoeroep en het roekegekreun aan. Daar zag ik de meute vanaf de Sonse kant aan komen vliegen. Ik zag een "slurf" van vogels laag over de grond het populierenbos binnen vliegen. Het tellen bleek al gauw onmogelijk (Guus had gelijk!).

Toch zou het aardig zijn om aan een getal te komen. De slurf bleef even hoog en ik had de indruk dat die vrij constant bleef. Ik schatte dat de stroomdichtheid ongeveer 20 vogels per seconde was. Toen keek ik op mijn klokje. Ik telde tijd er bij wanneer de stroomdichtheid groter werd en trok er tijd van af wanneer deze kleiner werd. Toen de staart van de slurf aan het passeren was keek ik weer op mijn klokje. Het was 7 minuten en 25 seconden later!!! Omgerekend

leek me een constante gemiddelde aanvoer van 20 exemplaren per seconde gedurende een tijd van 7 minuten en 5 seconden aanvaardbaar. Dit omgerekend geeft 8.500 exemplaren en dat van één richting.

Ook Jan-Erik heeft van deze plaats een schatting proberen te maken. In zijn verslag staat te lezen dat hij op 19 februari 1993 op deze slaappleats het aantal exemplaren op 11.000 schatte, waarvan de aanvoer uit Sonse richting op 3.000 geschat werd.

Ik had toentertijd het plan gemaakt om spoedig de andere aanvliegroutes te onderzoeken, maar door het slechte weer op de geplande dag werd het uitgesteld en van uitstel komt.....!

TOT SLOT

Hoeveel exemplaren deze slaappleats aan het eind van januari 1993 hebben bezocht is niet na te gaan, maar dat het er gigantisch veel waren is wel duidelijk. Ik hoop dat dit verhaal toch de mensen uit zal nodigen om aan kraaiachtigen meer aandacht te geven. Temeer omdat in het winterhalfjaar deze vogels door hun gedrag en door het open winterse landschap veel meer opvallen. En ook omdat in deze tijd de broedvogelbesognes voor vogelaars niet aan de orde zijn.

Misschien kan er met een groepje vogelaars een soortgelijke slaappleats als de hierboven beschrevene dan eens beter onderzocht worden. Ze zijn de moeite waard!

Peer Busink

